

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ 6 КЛАСУ З НАРОДОЗНАВСТВА,

Від 03/22/2025

Оксана Заваденко

На уроці 03. 22. 2025 ми пекли "жайворонків". Фотографії є на ФБ сторінці школи.

На попередніх уроках 02.15 та 03.01 ми вчили про свято Колодія (Запусти, Масляну) та про початок Великого (Великоднього посту).

У суботу 15 березня ми знайомилися із звичаями закликання весни та випікання «жайворонків».

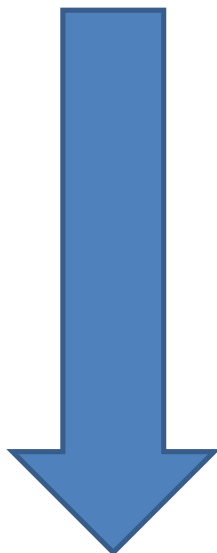
Попереднє домашнє завдання прочитати лекцію у додатку про закликання весни та, хто не був на уроці, подивитися відео реконструкції традиційного обряду:

<https://youtu.be/DbPeQC4IVss?si=5pwPsZ9OWSUedw8U>

та написати 5-6 речень про закликання весни та випікання «жайворонків».

Попереднє домашнє завдання було написати 5-6 речень про свято Колодія.

Всю необхідну інформацію ви можете знайти в лекціях, які я роздала учням, а також додаю нижче.

Закликання весни та випікання жайворонків

Споконвіку наші предки з нетерпінням чекали приходу весни. Вони покладали на неї надії на нове життя і на новий врожай. Тому в нашого народу так багато свят та звичаїв, пов'язаних із закликанням весни, прощанням та проганянням зими, наприклад свято Стрітеня чи Колодія. Прихід християнства не змінив цього, а лише додав деяким із обрядів християнського змісту. Люди вірили, що весна сама не приходить, що її треба закликати, співаючи веснянок і гаївок. А ще вони вірили, що весну нам на крилах приносять птахи. Саме вони, повертаючись із вирію, були першими провісниками весни. Тому в багатьох регіонах України з'явився звичай "випікати жайворонків". В деяких місцях він відбувався ще на свято Стрітеня 2 (15) лютого, в інших на свято Явдохи 1 (14) березня

ще в інших на свято 40 святих 9 (22) березня

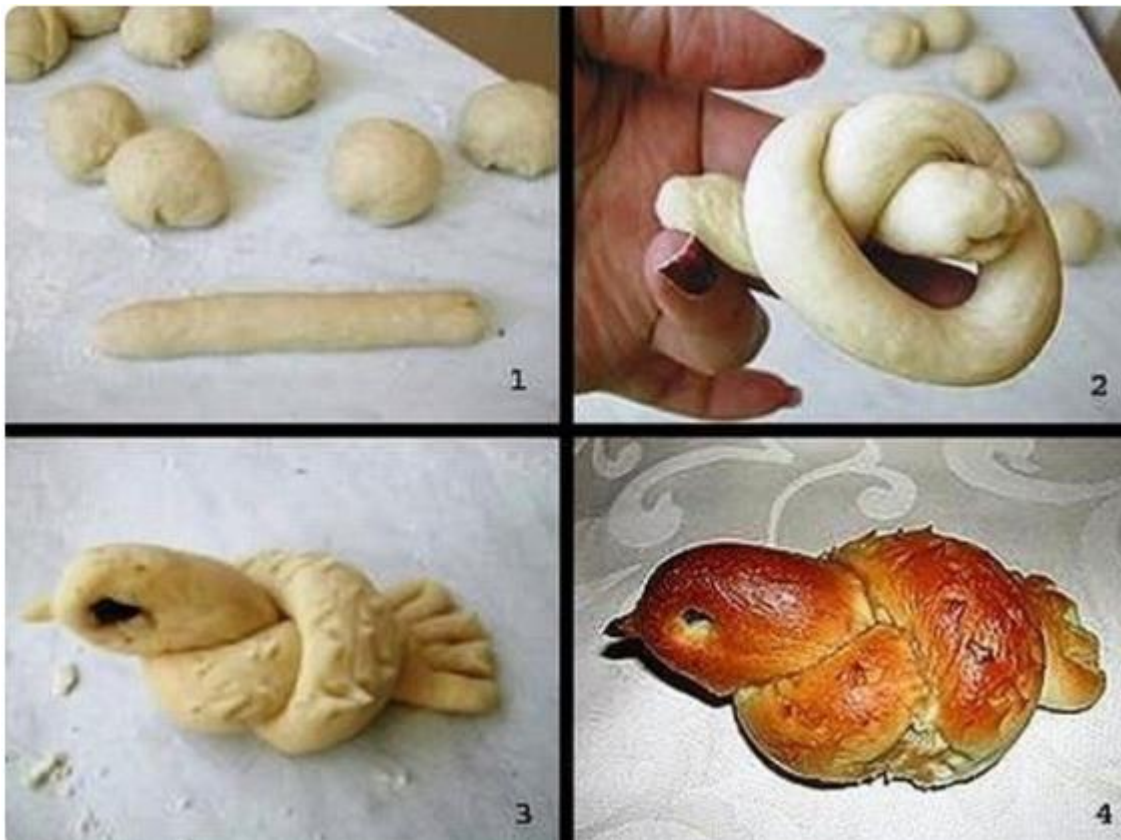
Також різними були назви пташок. В окремих селах Чернігівщини печиво у формі пташки називали «соловейчиками»; на Київщині — «жайворонками» або «голубами»; на Житомирщині (с. Меделівка, Ворсівка Радомисльського р-ну) — «качечками»; на Рівненщині — «зозульками», а на Волині «гусками». Багато де їх називали просто «пташки». В народних уявленнях голуб, соловей, жайворонки є чистим святом Божим птахом. Але

якими б різними назвами люди не називали б пташок з тіста, призначення у них було одне - наблизити прихід весни, принести тепло.

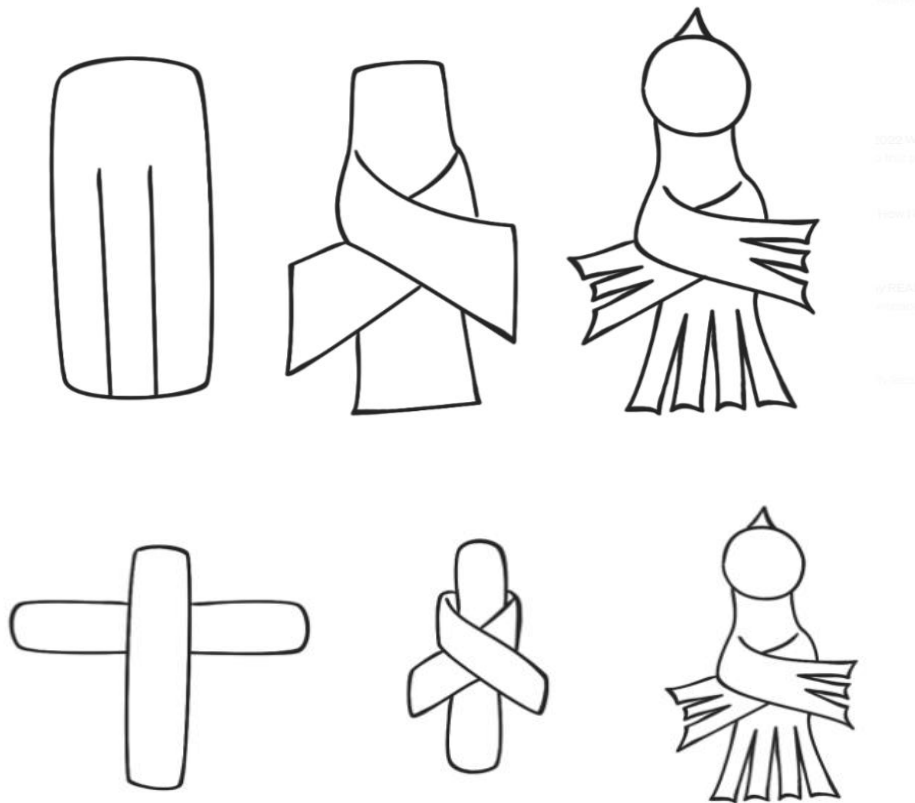
В різних регіонах України люди закликали весну, зокрема з допомогою спечених пташок, яких називали “жайворонки”, “пташки”, як діти вішали пташки на гілках дерев у гаях, або дарували одне одному із побажаннями здоров’я.

З тіста робили довгу “ковбаску”, зав’язували її у вузлик, з вузлика робили пташку, прорізавши дзьобик і хвостик.

Є й інший спосіб виготовлення жайворонка: довгу “ковбаску” поділити на дві частини (одна третя і дві третини довжини). Тоді покласти довшу смужку тіста поперек (зліва на право), коротшу покласти на неї хрестом і тоді перекинути по черзі кінці довшого тіста через

коротке тісто, утворивши “пташку” з крилами. Тоді прорізати дзьобик, хвостик і крила.

Очки треба запхати глибоко, бо коли тісто підросте, вони “вилізуть”. Очі традиційно робили зі шматочків темних родзинок, перцю горошком, з пряної гвоздики чи з горошинок. Ми робимо із маленьких горошинок (mung beans).

Відео реконструкції традиційного обряду <https://youtu.be/DbPeQC4IVss>,

Рецепти жайворонків

<https://honchar-museum.medium.com/%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%82%D0%B8-%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%96%D1%87%D0%BA%D0%B8-%D0%B6%D0%B0%D0%B9%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D0%B8-96f68ada2025>

Свято Явдохи

<https://traditions.in.ua/kalendarni-sviata/vesnianyi-tsykl/1662-14-bereznia-yavdokhy>

Свято Сорок Святих

<https://www.poglyad.tv/22-bereznia-40-svyatyh-tradytsiyi-prykmety-i-zaborony/>
<https://youtu.be/DbPeQC4IVss>

Тема: Свято Колодія (Масляної)

Свято Колодія — одне з праслов'янських свят, яке сягає доби Трипільської культури. Це низка обрядових дійств на честь весняного пробудження природи. **Колодій, Колодка, Колодки, Масляниця, Масляна, Масниці, Сиропусний тиждень, Сирна неділя, Пущення, Загальниця**, «Ніжкові заговини» тощо - різні назви давнього свята.

Масляна, як і багато інших давніх українських дохристиянських народних свят, була включена до Християнського календаря, але з прив'язкою до Великодня – як останній тиждень перед початком Великого посту.

Масляна отримала таку назву, тому що **основною обрядовою стравою були вареники з сиром**, які вживалися з **маслом** чи сметаною. Виготовляли також **млинці** і **пиріжки**. Ними частували протягом усього тижня.

В прадавньому розумінні **Колодій** — це маленький Сонце-Божич, який уже підріс і набрався сили розкручувати Сонячне Коло, тобто став Коло-Дієм.

З наближенням весни Сонце все вище і вище піднімається по своєму небесному колу, відганяючи зимові холоди, а його сила, тепло та енергія передаються природі й людям. Отже — «Коло діє», життєтворний процес на землі триває, настає новий етап його оновлення. Незважаючи на різне тлумачення Колодія, свято широко відзначалося на всіх теренах України. І хоча є деякі відмінності у проведенні його в різних регіонах – зміст і характер були однаковими.

Свято супроводжувалося обрядами, пов'язаним із проводами зими і зустріччю весни і мало характер загального примирення, злагоди та всепрощення. За традицією в цей час влаштовуються народні гуляння, а всі дійства направлені на те, щоб прогнати зиму і розбудити природу від сну. Усі ці дні не робили значних робіт, а славили Колодія, Сонце, Весну і Світло.

Протягом семи днів відбуваються святкові дії. Свято має згадки ще про добу матріархату, оскільки жінки є головними дійовими особами. **Колодія** вважали Богом шлюбу, любові, здоров'я і злагоди, тож дійства були пройняті іграми та веселими забавами. Цей тиждень ще також називали **«Бабським тижнем»** або попросту «Бабським», а Колодій, відповідно, - «Бабським святом». Протягом цього тижня чоловікам належало слухатися жінок і витримувати їхні збиткування.

В Україні в усі часи головним обрядом Масниці були «колодки». Колодку, як символ продовження роду, – маленьку вербову палицю з навскісними хрестиками, перев'язану стрічкою, дівчата прикріпляли на груди своєму хлопцеві, або «сповивали» і залишали до суботи.

Свято Колодія, тривало протягом тижня: у понеділок «колодка народжувалась», у вівторок – «охрещувалась», у середу – «похрестини», у четвер – «помирала», у п'ятницю «колодку хоронили», у суботу - «оплакування колодки», а у неділю відбувалось завершення життєвої долі «колодки» - «колодку волочили», - прив'язували колодку до тіла неодруженим парубкам та дівчатам, які не одружилися минулого року. Таким чином, привзуючи колодку

до ноги чи руки, карали тих, хто зустрічався, але не одружився цього року. А оскільки, ніхто не бажав тягти колодку, тож від неї відкуплялись кольоровими стрічками, танцями, піснями або їжею та напоями.

Парубкам, котрі за рік не одружилися, чіпляли до руки чи до пояса колодку - загорнуте у полотно вже справжнє полінце, - у такий спосіб намагалися карати затятих одинаків. Пам'ятаючи про такий звичай, парубки заздалегідь готували «відкупного» грішми, подарунком або оковитою (виставляли могорича) - лише так можна було відкупитися.

На відміну від парубочої колодки, дівочу колодку оздоблювали паперовими квітами, барвистими стрічками та прив'язували дівчині, що забарилась із заміжжям, до лівої руки. Дівчата теж могли відкупитися стрічками, намистом, хустиною чи танцями і піснями.

В окремих місцевостях прив'язували колодку й батькам (до ноги) у покарання за те, що своєчасно не одружили своїх дітей.

Звичаєве право українців осуджувало тих, хто ухилявся від подружнього життя, а відтак, від продовження роду. А Колодій нагадував: *«Не живинься єси, то колодку носи!»*

За народним повір'ям, Колодій — як Бог і опікун шлюбу, щедро обдаровував здоров'ям, злагодою, достатком тих, хто створював родини, дарував подружжю діточок.

На масляному тижні не вживали м'яса, а виключно молочні продукти, та зазвичай вшановували худобу.

Проте, основною обрядовою стравою Масниці, були вареники (або пироги) з сиром, які вживали з маслом чи сметаною, а також млинці на пошану Сонця, медові напої, тощо.

Наприкінці тижня проводилися масові гуляння на майдані. Парубоча Громада встановлювала гладенький та високий стовп — Колодку, який до того ж часто намащували салом (або іншим жиром), а на верх підвішували чобіт. Парубоцтво змагалося за право дістати чобіт, найспритніший отримував приз — пару чобіт.

Всі обрядові дійства супроводжувалися піснями та хороводами, пригощанням один одного млинцями, закликаннями весни.

В деяких регіонах традиційним завершенням гулянь було **спалення** величезного опудала Масляної (Мари, Зими), яке символізує проводи холодів і народження Весни та нового життя.